

Wittgenstein'da dilin sınırları konusu, filozofun iki dönemi bakımından büyük farklılıklar göstermektedir. Wittgenstein'in ilk dönemini belirleyen kitabı *Tractatus-Logico Philosophicus*'tur. O, felsefenin dilin mantığı açısından olabirliğini araştırarak, felsefenin diğer bilme etkinlikleri içindeki yerini belirlemeye çalışmıştır. Wittgenstein'a göre felsefi konularda ileri sürülmüş pek çok önerme ya da soru yanlış değil, saçmadır. Bu nedenle bu soruları yanıtlamayız, sadece onların anlamsızlıklarını ifade edebiliriz. Filozofların sorduğu sorular, öne sürdüğü önermeler dilin mantığını anlamamalarından kaynaklanır. Böylece çok derin olduğu düşünülen sorunlar aslında birer sorun değildirler. Felsefe sorularına neden olan şey, dilin mantığını yanlış anlamaktan kaynaklanır. Bu soruları çözmek için düşüncelerin anlatımına, yani dile bir sınır koymak gerekir. Dilin sınırları, dünyamızın sınırları olacaktır. Bu bakımdan doğrudan dünyadaki olguları resmeden önermelerle mantığın ve matematiğin önermeleri anlamlıdır; dilin sınırları içinde kalacak önermeler de bunlar olacaktır.

Felsefi Soruşturmalar kitabında Wittgenstein'in dilin sınırlarına ilişkin düşüncelerinde bir evrim göze çarpmaktadır. *Tractatus* hem mantıksal bir yapıya sahip önermelere hem de önermelerin hakkında oldukları olgulara, nesnelere ilişkindir; *Felsefi Soruşturmalar*'da ise Wittgenstein "Yaptığımız şey, kelimeleri metafizik kullanımlarından gündelik kullanımlarına geri getirmektir. Burada kilit kavramı 'dil oyunları'dır". Ona göre anlamlı önermeleri dile getirmek ve bu önermeler aracılığıyla dile sınır çizmek, "dil oyunları" ile mümkün olacaktır. " 'Dil oyunu' sözü, dilin konuşmanın, bir etkinliğin ya da yine bir yaşam biçiminin parçası olduğu olgusunu öne çıkarmak ister" der. Wittgenstein'a göre, kendinde dili anlayamayız, kendimizi belirli bir dil oyunu içine yerleştirerek anlarız. Bunun anlamı, dilin açıklayacağı kendinde bir anlamı olmadığıdır, yani insanın linguistik etkinliğinden bağımsız anlam olmadığıdır. Anlam, etkinlik terimlerinde tanımlanmalıdır, çünkü dil oyunlarının kendileri etkinlik sistemleridir (Hadot).

Wittgenstein kitabının Önsöz'ünde felsefenin olabilirliğini dilin mantı açısından irdeler. Ona göre dilin mantığı doğru anlaşılırsa, alışılmış anlamda felsefe yapmak anlamsızlaşacaktır: "Kitap felsefe sorunlarını ele alıyor ve sanıyorum gösteriyor ki, bu sorunların sorun olarak ortaya çıkmaları, dilimizin mantığının yanlış anlaşılmasına dayanır. Kitabın bütün anlamı, şuna benzer bir sözce toplanabilir: Söylenebilir olan ne varsa, açık söylenebilir; ve üzerine konuşulamaya konusunda da susmalı" (Wittgenstein 1985, 11).

Felsefe sorunlarına neden olan, dilin mantığını yanlış anlamaktır. Bu sorunu çözmek için düşüncelerin anlatımına, yani dile bir sınır koymak gerekir: "Kıta böylece, düşünceye bir sınır çizmek istiyor ya da daha çok düşünmeye değeri düşüncelerin dile getirilişine; çünkü düşünceye bir sınır çizmek için, bu sınırı iki yanını da düşünmemiz gerekirdi, sınır, öyleyse, yalnızca dilin içindedir."

Wittgenstein'da dilin sınırları konusu, filozofun iki dönemi bakımından büyük farklılıklar göstermektedir. Wittgenstein'in ilk dönemini belirleyen kitap *Tractatus-Logico Philosophicus*'tur. Bu kitabında dili, bir neopozitivist gibi ele almamak ancak neopozitivistlerin yaptığı gibi felsefeyi yok sayma eğiliminde değildir. Felsefenin dilin mantığı açısından olabilirliğini araştırarak, felsefenin diğer bilim alanlarındaki yerini belirlemeye çalışmıştır. Wittgenstein'a göre felsefe konularında ileri sürülmüş pek çok önerme ve soru yanlış değil, saçmadır. Bu neder bu soruları yanıtlamayız, sadece onların anlamsızlıklarını ifade edebiliriz. Filozofların sordukları sorular, örneğin sürdürülen önermeler dilin mantığı anlamamalarından kaynaklanır. Bu nedenle çok derin olduğu düşünülen sorunların aslında birer sorun değilidir. Wittgenstein'a göre tüm felsefe aslında bir dil eleştirisidir.

çizilebilecektir ve sınırın ötesinde kalan da, düpedüz saçma olacaktır” (Wittgenstein 1985, 11).

Wittgenstein’in öne sürdüğü önermeleri anlayabilmek için, ilkin onun bu kitapta çözmeye çalıştığı sorunu ortaya koymak gerekir: Dil, dünyayı nasıl resmeder? Wittgenstein, bu soruya ilişkin olarak öncelikle dili tanımlar: “Tümcelerin toplamı dildir” (Wittgenstein 1985, 45). Ardından da dilin dünyayla ilişkisini, tümcelerin dünyayla ilişkisine indirgeyerek soruşturur: “Tümce gerçekliğin bir tasarımıdır. Tümce, gerçekliğin, biz onu nasıl düşünüyorsak, öyle bir taslağıdır” (Wittgenstein 1985, 47). Wittgenstein dil ile dünya arasında kurulan tasarıma ilişkin şu önermeleri verir: “Gramofon plağı, müziksel düşünce, nota yazımı, ses dalgaları, hepsi dil ile dünya arasında bulunan tasarım kurucu iç ilişki içinde dururlar. Hepsinde mantıksal yapı ortaktır” (Wittgenstein 1985, 47).

“*Tractatus*’un (Wittgenstein, 1990) asıl ilgilendiği, dilin anlamını nasıl kazandığı hakkındaki özel bir anlayıştan türetilen ayrımları kullanmaktır. Bu anlayış, Wittgenstein’in anlamın ‘resim’ kuramıdır” (Winchester 2000, 294). Wittgenstein metafiziği dil-anlam düzeyinde aşma girişimi doğrultusunda dil çözümlemesi yapmasıyla, dilin dünyayla ilişkisini tümcelerin dünyayla ilişkisine indirgeyerek soruşturur. Ona göre dünya olgulardan oluşur, olgular da nesnelere, olan şeylerin bir bağlantısıdır (Wittgenstein 1985, 15). Biz olguların tasarımlarını kurarız, bu tasarımlar da gerçekliğin taslağıdır. Nesnelere bu tasarım içindeki karşılıklarını, tasarımın öğelerinde bulurlar (Wittgenstein 1985, 23-24). Burada dile getirilen tasarım kurma biçimi dil ile dünya arasında ilişki kurmayı sağlayan bir

şeydir.